Økonomi, erhverv og levevilkår

Af Otto Leholt (2017)

Indhold

Levevilkår 2
Men hvad menes der egentlig med levevilkår? 2
Økonomisk velstand og BNP 2
Erhvervsudvikling og værditilvækst 3
En model for erhvervsudviklingen. 4
Økonomi, erhverv og korrelation 5
Indikatorer på levevilkår og HDI indeks. 6
Landegrupperne 7
Lavindkomstlandene 7
Mellemindkomstlandene. 8
Højindkomstlandene 9
Udviklingen i den internationale arbejdsdeling 10

Afrikansk landbrug

Industrirobotter i Tyskland

Industriarbejder i Kina

Levevilkår

Det er velkendt, at menneskers levevilkår er meget forskellige. De største forskelle finder vi mellem verdens rige og fattige lande, men også indenfor de enkelte lande vil mennesker leve under meget forskellige vilkår.

Men hvad menes der egentlig med levevilkår? Det enkelte menneskes levevilkår vil være bestemt af en lang række faktorer som: arbejde og økonomi, boligforhold, fysiske og psykiske sundhed, familieforhold og sociale relationer. Hos *Danmarks Statistik* kan man finde et omfattende datamateriale, som kan beskrive danskerne levevilkår på alle disse områder. [1]

Når vi arbejder med levevilkår i geografi eller indenfor samfundsvidenskaberne, ønsker vi, at kunne beskrive og sammenligne menneskers levevilkår over tid og rum (forskellige lande). Det handler altså ikke om *subjektive* oplevelser af hvordan den enkelte føler, at han eller hun har det. Vi har derimod brug for at kunne sige noget om de *objektive* økonomiske og sociale betingelser som mennesker lever under.

Vi har derfor brug for nogle generelle og *objektive*, dvs. målbare, indikatorer for levevilkårene.

I internationale statistikker er der en række *samfundsmæssige forhold* omkring økonomi, sundhed og arbejdsliv som kan belyses. Vi skal derfor først se på nogle grundlæggende økonomiske faktorer, som kan bruges til at beskrive og sammenligne forskellige landes økonomiske udviklingsniveau.

Økonomisk velstand og BNP.

Du vil sikkert medgive at dine private økonomiske forhold spiller en vigtig rolle for din personlige levevilkår. I det øjeblik vi taler om de økonomiske levevilkår for hele nationer – som f.eks. Danmark eller Uganda, så bruger man et meget bredt begreb, nemlig ***Bruttonationalproduktet*** *(BNP)* som en målestok for det generelle velstandsniveau i landet.

BNP er et udtryk for *værdien af et lands samlede produktion af varer og tjenesteydelser*, og opgøres almindeligvis i US $ pr. indbygger.

Selvom BNP. pr. indbygger ikke siger noget direkte om indkomsterne for de enkelte borgere og slet ikke om indkomstfordelingen i landet, så giver det dog en indikation på landets samlede økonomiske velstand, og dermed de økonomiske ressourcer som landet samlet set råder over.

Som det fremgår af tabel 1 herunder så er landenes økonomiske ressourcer (BNP) meget forskellige, og det vil, alt andet lige, afspejle sig i befolkningernes generelle levevilkår.

Tabel 1 BNP i mia. US $ og pr. indbygger i udvalgte lande 2016 [2]

	BNP. i **mia**. US $	BNP. **pr. indb**. US $
Danmark	291	51.400
Kina	11.384	8.300
Indien	2.180	1.690
Uganda	25	625

Mens man tidligere talte om udviklingslande (Ulande) og industrilande (Ilande) så er denne simple opdeling af verdens lande ikke særlig brugbar i dag. Det skyldes ikke mindst at en lang række tidligere udviklingslande, ikke mindst i Asien og i mindre grad i Latinamerika, i de sidste 3-4 årtier har oplevet en stigende økonomisk udvikling, som gør at de adskiller sig væsentligt fra udviklingslandene i f.eks. Afrika.

Man skelner derfor i dag mellem 3-4 forskellige landegrupper ud fra på værdien af landenes BNP. pr. indbygger. Højindkomstlandene svarer til det man tidligere kaldte Ilandene, mens lavindkomstlandene er fattige ulande. Gruppen imellem disse kaldes mellemindkomstlandene, og omfatter mere end 2/3 dele af jordens befolkning, men dækker også over lande med store økonomiske forskelle. Man deler derfor denne landegruppe i en *øvre*- og en *nedre* gruppe af mellemindkomst lande.

Tabel 2 Landegrupperne ud fra BNP. pr. indbygger og mio. indbyggere i 2017.

Landegrupper:	**BNP pr. indb. US$**	**Mio. indb. 2017**
Højindkomst	> 12.000	1.191
Øvre **mellem -**	4.000 - 12.000	2.624
Nedre **mellem -**	1.100 – 4.000	3.055
Lavindkomst	< 1.100	677

Kilde https://esa.un.org/unpd/wpp/DataQuery/

Den vigtigste forklaring på de enorme forskellige i landenes økonomiske niveau, kan forklares med landenes erhvervsstruktur og den erhvervsudvikling som landene har gennemgået. Det skal vi derfor se på i det følgende.

[1] https://www.dst.dk/da/Statistik/Publikationer

[2] Kilde: https://en.actualitix.com/statistics-economy.php . Bemærk at BNP (eng. GNP -= Gross Domestic Product) kan opgøres på forskellige måder. Nogle steder viser BNP omregnet til den faktiske købekraft (engelsk: ppp =purchasing power parity) . Opgjort på denne måde er f.eks. Ugandas BNP på 2000 US $ i 2016. Her er anvendt den nominelle værdi i US $

Erhvervsudvikling og værditilvækst

Almindeligvis skelner man mellem tre hovederhverv; de primære, de sekundære og de tertiære erhverv. Definitionen på de tre hovederhverv fremgår af **figur 1,** som samtidigt beskriver den *arbejdsdeling* som ligger bag vores dagligdags produkter, som f.eks. fremstillingen af vores fødevarer. I det primære erhverv, her landbruget, fremstilles *råvarer* som derefter *forarbejdes* i industrien før de *distribueres* videre til forbrugerne i detailhandlen.

I denne proces bliver den oprindelige råvare, her kornet, forædlet eller forarbejdet og dermed stiger værdien af råvaren. Det samme gælder når brødet køres ud i detailhandlen og sættes på hylderne. Man siger at der i hvert led i denne arbejdsdeling sker en *værditilvækst*. Det er faktisk summen af denne værditilvækst i de enkelte led, som udgør vores samlede Bruttonationalprodukt. Det vil almindeligvis være sådan, at den største værditilvækst sker i servicesektoren og dernæst i industrien, mens værditilvæksten i de primære erhverv, her landbruget, ofte er meget beskeden.

Som forbrugere sparer vi tid ved at lade andre sørge for fremstillingen af vores daglige livsfornødenheder. Samtidigt skabes der tusindvis af arbejdspladser til de mennesker som arbejdet i landbruget, industrien og servicesektoren.

Eksemplet her kan også bruges til at illustrere den økonomiske og industrielle udvikling som verdens rigeste lande har gennemgået.

Som det fremgår af billederne er landbruget blevet *mekaniseret* og markarbejdet kan derfor udføres af ganske få mennesker ved brug af maskiner (her mejetærskere). Mekaniseringen af landbruget, med traktorer, mejetærskere, malkemaskiner m.v. tog sin begyndelse i Danmark i årene efter 2. Verdenskrig.

Den videre forarbejdning af kornet forgår på en fabrik med anvendelse af *industrielle arbejdsmetoder*, som muliggør masseproduktion. Arbejdsprocesserne er ikke bare mekaniserede, men i mange tilfælde også blevet *automatiseret* og kræver derfor en stadig mindre arbejdsindsats.

I serviceerhvervene som transport, distribution og handel er automatiseringen mindre gennemført og forbruget af arbejdskraft derfor oftest større. Men også her sker der i disse år en stigende automatisering af arbejdsprocesserne. I moderne lagerhaller – som f.eks. hos Amazon - er lagerarbejdet automatiseret, så varerne hentes af robotter og fragtes til pakning og forsendelse. Udbringningen af varerne til forbrugerne, kan i princippet også automatiseres med selvkørende biler og droner.

Automatiseringen kender du også fra nogle supermarkeder, hvor man nu mange steder selv scanner og pakker sine varer, ligesom vi i Kastrup lufthavn selv kan tjekke ind og udskrive boardingkort. Postvæsnet i Danmark er snart helt afviklet, idet mere og mere post sendes som E-post.

Formålet med mekanisering og automatisering er at reducere (formindske) omkostningerne til arbejdskraften, og hermed øge arbejdsproduktiviteten. *Arbejdsproduktiviteten* er et udtryk for hvor meget der produceres pr. ansat. I alle erhverv er der i dag et stigende behov for at øge arbejdsproduktiviteten. Det skyldes ikke mindst at såvel landmænd, industriarbejdere som ansatte i serviceerhvervene i dag skal konkurrere med producenter i andre lande, ikke bare i Europa men i en *globaliseret* verden.

Figur 1: De tre hovederhverv - eksemplificeret med landbruget, fødevareindustrien og detailhandlen.

En model for erhvervsudviklingen.

Landbrugserhvervet er historisk set det første og det helt grundlæggende erhverv, da det skaffer os mad på bordet, og kaldes derfor også det primære erhverv. I takt med landbrugskulturens udvikling i de sidste årtusinder opstod også sekundære og tertiære erhverv i form af håndværkere og handelsmænd. Men helt frem til industrialiseringen i 1800-tallet var langt hovedparten af befolkningen beskæftiget i direkte i landbruget.

Først med industrialiseringen i 1800-tallet blev håndværksproduktionen mekaniseret og flyttede fra værkstedet til fabrikshallerne, hvor nye maskinerne blev drevet af energien fra de kulfyrede dampmaskiner. Den teknologiske udvikling, som fulgte med industrialiseringen, fik også betydning for landbruget, hvor nye maskiner og redskaber gjorde arbejdet lettere. I løbet af det 19. og 20. århundrede blev store dele af landbrugsarbejdet mekaniseret og i nogle tilfælde også automatiseret. Hermed faldt beskæftigelsen i landbrugserhvervet mens beskæftigelsen i industrien og servicesektoren steg tilsvarende.

Denne udvikling var ikke mindst tydelig i Vesteuropa samt USA, Canada og Australien. Den franske økonom Jean Fourastié illustrerede omkring 1950 denne udvikling i et diagram, også kaldet ***Fourastiés model***, som vist nedenfor. Y-aksen viser den samlede arbejdsstyrke, mens x-aksen viser tiden.

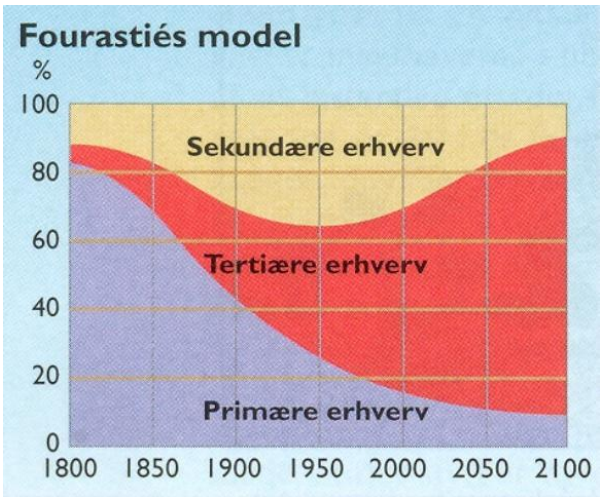

Figur 2 Fourastiés model over erhvervsudviklingen i vesteuropa. Kilde: "Alverdens Geografi"

Modellen illustrerer det man kalder for *erhvervsstrukturen* eller *erhvervsfordelingen*, dvs. hvor stor en andel af den samlede arbejdsstyrke der er beskæftiget i hvert af de tre hovederhverv på et givent tidspunkt.

Selvom Fourastiés model blev udarbejdet på baggrund af den erhvervsudvikling som havde fundet sted i Frankrig og andre Vesteuropæiske lande, kan modellen i et vist omfang, også anvendes til at illustrere nogle generelle eller almene træk ved erhvervsudviklingen og dermed den økonomiske udvikling i verdens lande i dag.

Venstre del af modellen (år 1800 til ca. 1900) illustrerer således *landbrugssamfundets* erhvervsstruktur. De fleste mennesker arbejder fortsat i landbruget mens beskæftigelsen i industrien (Sekundære erhverv) og serviceerhvervene (tertiære-) er væsentlig mindre.

Med udviklingen af *industrisamfundet* i 18-1900 tallet stiger beskæftigelsen i de sekundære erhverv og samtidigt falder beskæftigelsen i de primære erhverv, i takt med at landbruget mekaniseres.

Efter 1950'erne oplevede man i mange industrilande, at beskæftigelsen i de sekundære erhverv (industrien) begyndte at falde, ligesom beskæftigelsen i landbruget blev stadig mindre og mindre. Årsagen hertil var ikke mindst en effektivisering af arbejdes- og produktionsprocesserne, som gjorde at stadig færre ansatte kunne producere mere og mere. Man taler om at *arbejdsproduktiviteten* – dvs. produktionen pr. beskæftiget – stiger.

Samtidigt stiger nu andelen af den samlede beskæftigelse i de tertiære erhverv, så som handel, transport og de offentlige og private serviceerhverv.

Modellen kan læses som en illustration af den erhvervsudvikling som har fundet sted i de højest økonomisk udviklede lande i verden. Den illustrerer dermed også de tre samfundstyper som vesten har gennemløbet i de sidste godt 100-200 år. Fra *landbrugssamfundet* til *industrisamfundet* og frem til vore dages *informationssamfund* eller *postindustrielle samfund*.

Som sagt kan modellen også bruges til at illustrere erhvervsfordelingen i fattigere lande. Fattige lande, som ofte er landbrugssamfund, vil således ligge venstre side af modellen, mens de nye industrilande, som f.eks. Kina vil ligge i midten af modellen. På den måde kan modellen anvendes til at illustrere hvor forskellige lande befinder sig i den erhvervsmæssige udvikling.

Overvej hvilke teknologiske innovationer (nyskabelser) som lå til grund for overgangen *fra landbrugssamfundet til industrisamfundet* og igen *fra industrisamfundet til vor tids informationssamfund*.

Økonomi, erhverv og korrelation

Tabel 3 viser erhvervsfordelingen, altså arbejdsstyrkens fordeling på de tre hovederhverv, for de samme lande som vi tidligere så i tabel 1. Den nemmeste måde at læse tabellen på, er ved at sammenligne beskæftigelsen i de primære erhverv, altså landbruget.

Tabel 3 Arbejdsstyrkens %-vise fordeling på de tre hovederhverv ca. 2016.[3]

	Primære	Sekundære	Tertiære
Danmark	2	18	80
Kina	28	29	43
Indien	47	22	31
Uganda	72	4	24

Det er tydeligt at landbruget fortsat er det helt dominerende erhverv i Uganda (72%), men også i Indien hvor næsten halvdelen (47 %) af arbejdsstyrken fortsat er beskæftiget i de primære erhverv. I Kina beskæftiger landbruget fortsat 28 % af arbejdsstyrken, mens det i Danmark kun er 2 %.

Prøv at placere de fire lande på tidslinjen i Fourastiés model. I hvilken rækkefølge kommer landene hvis vi starter fra venstre på tidslinjen?

Vi kan også se på beskæftigelsen i de sekundære erhverv, altså industrien. Her er det tydeligt at industribeskæftigelsen er størst i Kina med 29 % af arbejdsstyrken. Men også Indien har flere beskæftiget i industrien end f.eks. Danmark.

Danmark har derimod flest beskæftiget i de tertiære erhverv, som dækker over offentlige og private serviceerhverv. Offentlige serviceerhverv dækker administration i stat og kommuner, uddannelsessektoren, sundhedsvæsenet m.v. Mens de private serviceerhverv blandt andet omfatter transport, detailhandel, cafeer, restauranter og hoteller og andre private serviceerhverv.

Som vi så i tabel 1 er der tydelige forskelle på de fire landes bruttonationalprodukt og dermed deres overordnede økonomiske udviklingsniveau. Der er mange forklaringer herpå, men en helt åbenlys forklaring er landenes erhvervsudvikling, ikke mindst antallet af beskæftiget i landbruget.

Denne sammenhæng – eller korrelation – kan illustreres i et ***korrelationsdiagram*** – se figur 3.

Korrelationsdiagrammet illustrerer, at jo flere der er beskæftiget i landbrugserhvervet, jo mindre BNP pr. indbygger har landet. I takt med den faldende beskæftigelse i landbruget stiger landenes BNP pr. indbygger.

Forklaringen på denne sammenhæng, eller korrelation, er først og fremmest at landbrugssektoren (og de primære erhverv generelt) producerer uforarbejdede råvarer. Det er, som figur 1 illustrerede, først med forarbejdningen af råvarerne i industrierhvervene at der sker en egentlig værditilvækst. Du kan blot tænke på, hvad du vil betale mest for. Et kilo korn eller et kilo rugbrød?

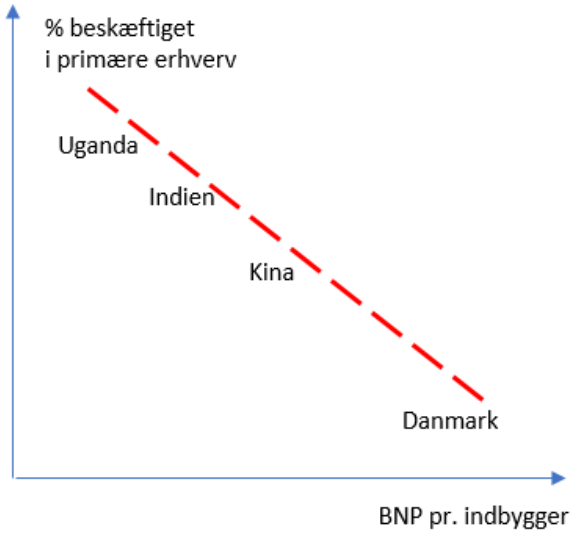

Figur 3: Korrelationsdiagram - bruges til at vise en sammenhæng (korrelation) mellem to faktorer

Opsummering:

Verdens lande kan opdeles i indkomstgrupperne; høj-, mellem- og lavindkomstlande. Karakteristisk for lavindkomstlandene er at det er landbrugssamfund hvor hovedparten af arbejdsstyrken er beskæftiget i landbruget.

I takt med at landene industrialiseres øges værditilvæksten og dermed landenes bruttonationalprodukt. Industrilandene har i de seneste årtier udviklet sig til informationssamfund, hvor meget industriproduktion er blevet automatiseret og størstedelen af arbejdsstyrken arbejder i de tertiære erhverv.

I det følgende skal vi se på hvordan disse grundlæggende økonomiske og erhvervsmæssige forskelle, afspejler sig i de generelle levevilkår i de forskellige landegrupper.

[3] Kilde: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2048.html

Indikatorer på levevilkår og HDI indeks.

Vores levevilkår er som tidligere nævnt bestemt af en lang række forhold som vedrører økonomi, helbred, boligforhold, sociale relationer osv. Når man vil sammenligne levevilkår mellem forskellige lande eller over tid i et enkelt land, anvender man oftest nogle få men grundlæggende data eller såkaldte indikatorer, som vist i tabel 4.

Hvis vi vil beskrive *sundhedsforholdene* er den vigtigste indikator befolkningens gennemsnitlige levealder. Den gennemsnitlige levealder beregnes oftest, som den forventede levealder for en nyfødt. Det betyder derfor også, at levealderen vil afspejle børnedødeligheden. Er børnedødeligheden høj vil dette alene sænke den gennemsnitlige levealder og omvendt.

At uddannelse er vigtigt for vores jobmuligheder og dermed fremtidige indtjening og sociale status er velkendt. Der er mange måder at belyse uddannelsesniveauet i et givent land, men det mest grundlæggende må være hvor mange procent af befolkningen som kan læse og skrive. Dette betegnes *'alfabetisme'* i modsætning til *an*alfabetisme, som siger hvor mange der *ikke* kan læse og skrive. Ofte vil man specielt se på alfabetisme for kvinder sammenlignet med mænd, da man hermed får et udtryk for graden af ligestilling i uddannelsessystemet mellem de to køn.

Disse økonomiske, sundhedsmæssige og sociale indikatorer kan sammenfattes i et enkelt indeks tal som kaldes **Human Development Index** (*Menneskeligt Udviklings Indeks*) eller HDI. Tallet er beregnet ud fra indekstal for henholdsvis BNP pr indbygger, levealder og alfabetisme. Jo højere værdier et land har indenfor de enkelte indikatorer, jo nærmere vil HDI indekset være på 1.0.

HDI-indekset kan således bruges til at sammenligne forskellige landes levevilkår ved i ét tal at udtrykke landets økonomiske, sundhedsmæssige og uddannelsesmæssige niveau. Se tabel 4.

Tabel 4 Udvalgte indikatorer for levevilkår i Danmark, Kina og Uganda ca. 2015

	Danmark	Kina	Uganda
Økonomiske indikatorer:			
BNP. pr indbygger	51.400	8.300	1.690
% i landbruget	2	28	72
Sundhedsmæssige indikatorer:			
Genms. Levealder	80,3	75,4	57,8
Børnedødelighed ‰	3	9	38
Uddannelsesmæssige indikatorer:			
Alfabetisme %	- [4]	95	70
Human Development Index:			
HDI [5]	0,925	0,738	0,493

Overvej om der er korrelation – dvs. sammenhæng – mellem flere af de data som er vist i tabellen herover? Hvordan kunne denne korrelation illustreres i et korrelationsdiagram? Brug diagrammet nedenfor.

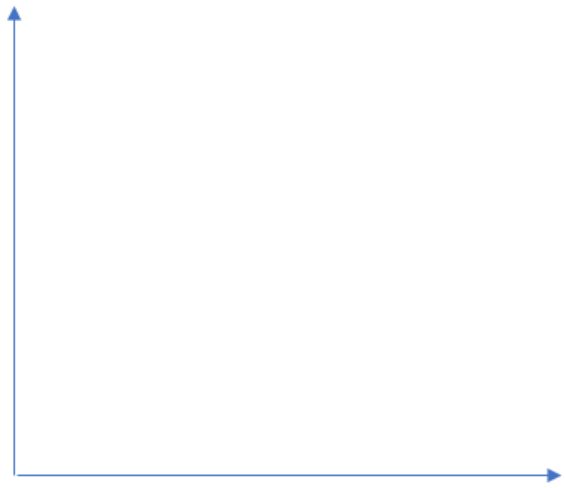

Figur 4 Korrelationsdiagram - udfyld selv

[4] Ofte er der ikke tal for alfabetisme i Danmark og andre højindkomstlande, idet tallet forudsættes at være tæt på 100%. Reelt set er dette dog ikke tilfældet. I Danmark oplever man i de senere år at flere og flere unge der forlader folkeskolen er såkaldte *'funktionelle analfabeter'*. Dvs. at de har svært ved at læse og forstå en almindelig dansk tekst.

[5] Kilde: http://hdr.undp.org/en/composite/IHDI

Landegrupperne

Som nævnt skelner man i dag ikke mellem Ulande og Ilande, men mellem indkomstgrupperne; Lav-, Mellem- og Højindkomstlande – se kort s. 9. Vi skal her kort se hvad der er karakteristisk for disse landegrupper.

Lavindkomstlandene

Lavindkomstlandene, som i dag svarer til det der tidligere blev kaldt ulandene, ligger hovedsagelig i Afrika (eksl. Nordafrika og Sydafrika) samt i det sydlige Asien. [6] Lavindkomstlandene har en samlet befolkning på ca. 640 mio. (2015) og hører til de fattigste mennesker i verden i dag.

Karakteristisk for lavindkomstlandene er, at hovedparten af befolkningen ernærer sig ved agerbrug eller husdyrhold. Vi kan derfor betegne disse samfund som *landbrugssamfund*, hvor det primære erhverv er det helt dominerende. Karakteristisk for dette landbrug er, at jorden dyrkes med simple traditionelle redskaber uden brug af moderne maskiner eller andre hjælpemidler. Der er således tale om et slidsomt manuelt arbejde, og af samme grund opdyrker disse bønder kun et beskedent jordareal.

Afrikanske bønder arbejder med traditionelle og simple redskaber.

Udnyttet af jorden vil være lille og størstedelen af produktionen anvendes direkte i husholdningen, og man taler derfor om en selvforsynings – eller *subsistenslandbrug*. Et evt. produktionsoverskud sælges på det lokale marked, og kan være familiens eneste kilde til pengeindtægter.

Ofte vil bønderne mangle en formel juridisk ejendomsret til jorden, og kan af den grund ikke optage kreditter eller lån til at modernisere redskaber og landbrugsmetoderne.

Karakteristisk for lavindkomstlandene er endvidere, at man ikke har fået skabt en egentlig industriel sektor, og derfor er afhængig af import af stort set alle former for maskiner, teknologi m.v. Landenes vigtigste eksportindtægter vil ofte stamme fra eksport såkaldte ***'cash-crops'*** dvs. landbrugsafgrøder som ikke er egentlige fødevarer. Det gælder f.eks. kaffe, te, kakao, jordnødder, bananer m.v. Disse afgrøder dyrkes oftest i større plantagebrug og kun i mindre grad af småbønderne.

Indtjeningen fra denne type landbrugsprodukter vil ofte være meget beskeden. Det skyldes dels, at der er tale om uforarbejdede råvarer og dels, at udbuddet af disse varer på verdensmarkedet er stort og der derfor er hård konkurrence mellem de mange lande som producerer disse råvarer. Resultatet er, at man reelt set ikke kan betale for de varer som man er nød til at importere, og derfor må finansiere importen med lånte penge. Det er en af grundene til at lavindkomstlandene ofte er tynget af en stor gæld til udenlandske banker og långivere.

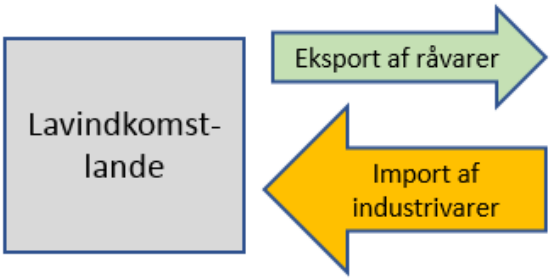

Figur 5 Illustration af den klassiske - eller koloniale arbejdsdeling. Værdien af de eksporterede råvarer er mindre end værdien af de importerede industrivarer. Resultatet bliver, at man må låne penge for at betale for den øgede import.

Lavindkomstlandene har stort set alle været tidligere europæiske kolonier. De fleste kolonierne i Latinamerika fik deres selvstændighed i 1820'erne, mens de asiatiske kolonier blev selvstændige umiddelbart efter 1945. De afrikanske kolonier blev derimod først selvstændige nationer fra slutningen af 1950'erne og begyndelsen af 1960'erne. Sidst Mozambique i 1975.

At de afrikanske lande fortsat hører til blandt verdens fattigste, skyldes dels at landbruget fortsat er det dominerende erhverv, og dels at landene har været præget af mange politiske og etniske konflikter siden uafhængigheden. Hertil kommer en fortsat eksplosiv tilvækst i befolkningstallet, som har medvirket til at fastholde landene i fattigdom.

[6] Det gælder i 2017 følgende lande: Afghanistan, Benin, Burkina Faso, Burundi, Central Afrikanske Republik, Chad, Comoros, Congo, Dem. Rep. Eritrea, Etiopien, Gambia, The Guinea, Guinea-Bissau, Haiti, Nordkorea, Liberia, Madagaskar, Malawi, Mali, Mozambique, Nepal, Niger, Rwanda, Senegal, Sierra Leone, Somalia, South Sudan, Tanzania, Togo, Uganda og Zimbabwe. Kilde: World Bank

Mellemindkomstlandene.

Gruppen af mellemindkomst lande er en stor og meget sammensat gruppe, som omfatter mere end 5.5 mia. mennesker fordelt på 108 lande. Mere end 70 % af verdens fattige bor i mellemindkomst landene. Der er derfor også så store forskelle i befolkningernes levevilkår, i såvel økonomisk, socialt og sundhedsmæssigt forstand, at man skelner mellem de *nedre* mellemindkomstlande og de *øvre* mellemindkomstlande.[7]

Den *nedre* gruppe omfatter godt 3 mia. mennesker og mange af disse lande vil ligne de tidligere omtalte lavindkomstlande. I denne gruppe finder vi nogle af verdens mest befolkningsrige nationer som Indien, Indonesien, Pakistan, Nigeria, Indonesien og Filippinerne. Alle landene har dog oplevet en økonomisk udvikling og en begyndende industrialisering, som har løftet dem ud af gruppen af lavindkomstlande. Men en fortsat høj befolkningstilvækst – ikke mindst i Pakistan og Nigeria - reducerer væksten i BNP pr. indbygger, og fastholder store dele af befolkningen i fattigdom.

Det er karakteristisk for de fleste af mellemindkomstlande, at man har fået forbedret udbyttet i landbruget gennem anvendelse af moderne produktionsmetoder (såsæd, kunstgødning og pesticider) og har opbygget industrier, som kan forarbejde landbrugets råvarer.

Den *øvre* mellemindkomstgruppe er lande, som i de seneste årtier har fået gang i en industriel udvikling og dermed fået skabt en større værditilvækst og beskæftigelse og dermed forbedret indbyggernes økonomiske situation og generelle levevilkår.

Til denne gruppe hører først og fremmest en række tidligere ulande i det sydøstlige Asien. De første lande som skilte sig ud her, var de såkaldte ***Tiger-økonomier***, Sydkorea, Taiwan, Hongkong og Singapore, som allerede i 1960'erne og 1970'erne oplevet en hurtig industriel og dermed økonomisk udvikling. Den økonomiske vækst i disse lande foregik med en sådan hastighed, at man talte om et *økonomisk mirakel*. Senere i 1980-90'erne kom en række af nabolandene med, herunder Thailand, Malaysia og ikke mindst Kina.

Karakteristisk for den økonomiske udvikling i disse lande var en hurtig industrialisering, som i første omgang var baseret på fremstilling af ret simple masseforbrugsgoder som tekstiler og beklædning, sportudstyr og legetøj. Ofte var det virksomheder fra Japan og i mindre grad vesten, som flyttede denne del af produktionen til nabolandene, hvor arbejdskraften var billigere. Den samme udvikling oplevede man, om end i mindre omfang, i Latinamerika først og fremmest Mexico og Brasilien.

I 1980'erne talte man om disse lande som de ***Ny Industrialiserede Lande*** (*Newly Industrialized Countries*). Man talte ligeledes om en ny internationalarbejdsdeling, som bestod i, at en lang række dagligdags forbrugsvarer nu blev produceret i de ny industrialiserede lande i Sydøstasien. I Danmark mærkede man dette allerede i 1970'erne i takt med at beklædnings- og tekstilindustrien flyttede deres produktion til udviklingslandene. I 1980- 90'erne lukkede stort set alle danske skibsværfter, fordi man ikke kunne konkurrere med de nye skibsværfter i Sydkorea.

Endnu i 1990'erne var den almindelige forestilling i Danmark, som i vesten i øvrigt, at det kun var det manuelle og mere simple industri arbejde som flyttede væk, mens vi ville beholde de mere teknisk avancerede og videns tunge industrier. Det skulle dog vise sig ikke at holde stik. Allerede i 1980'erne begyndte de Asiatiske Tiger økonomier at producere elektroniske masseforbrugsgoder som stereoanlæg, kassebåndoptagere, CD-afspillere og videoafspillere. I 1990'erne flyttede også fremstillingen af PC'er, videokonsoller og senere mobiltelefoner til Sydøstasien. Programmeringsarbejde – som var og er højt specialiseret arbejde – viste sig også hurtigt at kunne udføres ligeså godt men meget billigere i ulandene. Det blev ikke mindst tydeligt i Indien hvor der omkring Bangalore opstod et helt indisk *'Silicon Vally'*, som overtog masser af programmeringsarbejde fra Europa og USA.

I 1990'erne blev denne nye internationale arbejdsdeling beskrevet med begrebet ***'Globalisering'***. Globaliseringen blev set som et udtryk for en stigende udveksling af varer, kapital (investeringer), arbejdskraft og viden på globalt plan. Globaliseringen var ikke mindst blevet fremmet med nye transport- og kommunikationsteknologier som; containere, satellit-tv, internet og mobiltelefoni.

Ikke mindst Kina blev i starten af det 21. århundrede et billede på den nye globaliserede verden og blev omtalt som *'Verdens fabrik'*. Mens Kina i 1970'erne var et af verdens fattigste lande, indtog de i 2011 pladsen som verdens 2. største økonomi, kun overgået af USA.

[7] Se liste over landene her:
http://micconference.org/mic/list-of-mics/

Højindkomstlandene

Højindkomstlandene svarer til det man tidligere kaldte Ilandene, og omfatter knap 1.2 mia. mennesker (2015), i Europa, Nordamerika, Sydkorea og Japan, Australien og New Zealand. Hertil kommer en række større eller mindre oliestater i Mellemøsten, som i kraft af store indtægter fra olieeksporten også tilhører gruppen af højindkomstlande.

Befolkningsudviklingen i højindkomstlandene er kendetegnet ved, at kvinderne bliver stadig ældre når de føder deres første barn og derfor i gennemsnit får mindre end 2 børn pr. kvinde. Resultat er at befolkningstallet vil falde over tid og at en stadig større del af befolkningerne består af ældre mennesker.

Karakteristisk for højindkomstlandene (eksl. oliestaterne) er, at landbruget er mekaniseret og kun beskæftiger en mindre del af arbejdsstyrken. Landene har alle gennemgået en tidlig industrialisering for manges vedkommende allerede i 1800-tallet. De dele af industriproduktionen, som ikke er blev 'outsourcet' – dvs. flyttet til udlandet - er i stigende grad automatiseret. Det manuelle og ufaglærte arbejde er stort set forsvundet fra industrien, og antallet af beskæftigede har været faldende siden 1960-70'erne.

Den danske industriproduktion er specialiseret omkring enkelte brancher som fødevareindustrien med slagterier og mejerier (Arla, Danish Crown), højteknologisk måleudstyr og pumper (Danfoss) og ikke mindst medicinalindustrien (Novo Nordisk) samt grønne teknologier som f.eks. vindmølleproduktionen (Vestas).

Beskæftigelsen i de tertiære erhverv er steget voldsomt. Det gælder ikke mindst indenfor finansieringsvirksomheder, reklame og markedsføring, underholdningsindustrien, mode og design m.m. I de nordiske velfærdsstater er det ikke mindst beskæftigelsen i den offentlige sektor (uddannelse, sundhed og social omsorg) som er vokset markant siden 1960'erne.

Karakteristisk for højindkomstlandene er endvidere, at de stort set alle har demokratiske styreformer, som sikrer borgerne en lang række fundamentale menneskerettigheder som f.eks. stemmeret, religionsfrihed, ytringsfrihed, ligestilling af mænd og kvinder og retssikkerhed.

De sidste 20-30 år har højindkomstlandene oplevet en stigende konkurrencen fra de nye industrilande i Sydøstasien. Man har forsøgt at styrke landenes konkurrenceevne gennem efteruddannelse af arbejdskraften og ved at styrke samarbejdet landene imellem, sådan som det f.eks. er sket i EU-samarbejdet.

Specielt for de nordiske lande er at de betegnes som velfærdsstater. *Velfærdsstaterne* – herunder Danmark – har sikret borgerne en række gratis ydelser; gratis undervisning, gratis lægehjælp og omfattende sociale sikringssystemer i form af dagpenge, kontanthjælp, førtidspension, folkepension m.v. Alle udgifterne hertil betales i princippet via borgernes skattebetaling. I takt med at flere og flere ikke er i arbejde, men alene modtager velfærdsydelser er velfærdssystemet sat under pres.

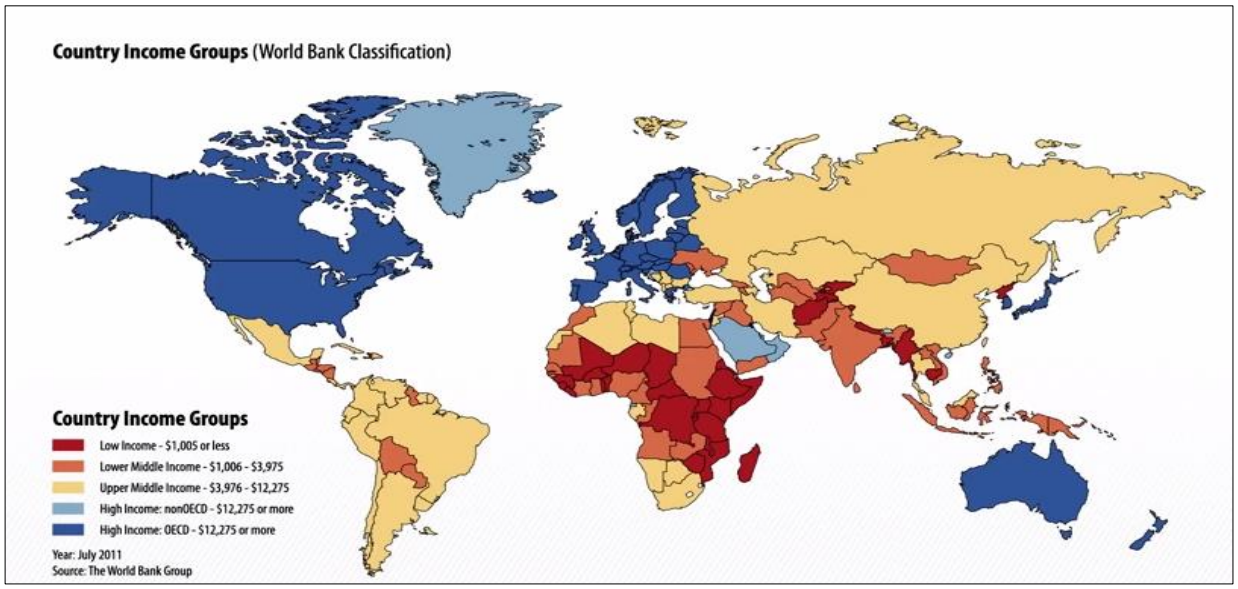

Figur 6 Verdens lande fordelt på indkomstgrupperne (2011)
kilde: https://en.actualitix.com/country/wld/gross-national-income-per-capita.php

Udviklingen i den internationale arbejdsdeling